

Bette Westera:
**'Ik ben geen
koetjes- en-kalfjesmens'**

Tekst: Frieda Pruim
Beeld: Robert Elsing

‘Elk goed verhaal gaat over levensvragen’

Met bijbelverhalen was Bette Westera na een kinderbijbelserie wel even klaar, maar levensvragen staan nog altijd centraal in haar werk. Haar filosofische kinderboeken *Doodgewoon* en *Was de aarde vroeger plat?* werden bekroond met een Gouden en Zilveren Griffel. “Ik wil kinderen aan het denken zetten over zichzelf, God en de wereld.”

Op de vrolijke website van kinderboekenschrijver Bette Westera (60) worden kinderen getraakteerd op drie uitspraken: ‘Ik denk, dus ik besta’ van Descartes, ‘Ik bedenk, dus ik besta’ van Bette Westera en ‘Ik ben bedacht, dus ik besta’ van ome Bert, een figuur uit een van Westera’s boeken. “Ik begeef me graag op het grensvlak van fantasie en werkelijkheid”, vertelt Westera op haar werkplek in Amersfoort, met een wand vol zelfgeschreven boeken en koffers vol materiaal voor lessen op scholen. “Als je aan kinderen vraagt of Pippi Langkous bestaat, zeggen ze: ‘Nee, die bestaat niet echt.’ Maar als ik Pippi Langkous zeg, zie jij meteen iemand voor je’, zeg ik dan, ‘dus in jouw hoofd bestaat ze wel. Je hoofd is echt, en daar zit ze in.’ Ik vind het leuk om daarmee te spelen.” Haar geloof beleeft ze ook op die manier. “Als kinderen vragen of ik in God geloof, vind ik het lastig om ja of nee te zeggen

zonder er iets bij uit te leggen. Dan zeg ik liever zoiets als: ‘Ik vind het een mooie gedachte dat er een God zou bestaan aan wie ik dingen kan vragen. Ik hoef geen antwoorden, alleen het vragen helpt mij al. Ik denk dat God bestaat, omdat een heleboel mensen weten waarover ik het heb als ik God zeg: ook zij hebben het gevoel dat er meer is dan alleen wij mensen op aarde. Ze hebben er wel heel verschillende voorstellingen van. Ik houd ervan om daar met ze over te praten.’”

Bibliodrama

Bette Westera groeide op in een vrijzinnig protestants milieu; haar moeder studeerde tijdens Westera’s jeugd theologie en werd later predikant. “In de kerk vond ik het wel knus: het zingen was fijn en tijdens de preek telde ik de glas-in-loodraampjes. Aan het geloof twijfelde ik weleens, maar ik dacht: voor de zekerheid kan ik beter in God blijven geloven, want stel dat de hel bestaat... Tegelijkertijd wist ik: als ik in Turkije was geboren, had ik in een andere God geloofd, en daar had ik dan echt niks aan kunnen doen. Het leek me onrechtvaardig als me dat aangerekend zou worden.” Op haar veertiende ging ze kindernevendiensten begeleiden. “Dat was leuk, ik hoorde ergens bij; op de middelbare school klikte het niet zo met mijn klasgenoten. De kerk werd voor mij toen vooral iets sociaals, prettig om bij te horen, en het ging ergens over. Dat vind ik nog steeds belangrijk. Het was de tijd van de ontmythologisering: wonderen werden rationeel verklaard, het wijken van de Rode Zee was bijvoorbeeld

een natuurverschijnsel. Dat kwam me goed van pas, want bij die wonderen had ik steeds meer twijfels. Maar daardoor ging ik wel de beleving missen. Die vond ik als pabo-student terug in bibliodramacursussen van de studentenkerk in Leiden.” Voor de klas staan bleek niks voor haar (“Ik kon goed lessen bedenken, maar ik had nog geen natuurlijk gezag”), dus na de pabo koos ze voor psychologie, met een bijvak theologie. Haar moeder was inmiddels met pensioen als predikant, en wilde in 1988 een nieuwe kinderbijbel gaan schrijven, *Heb je wel gehoord*. “Dat werd zo’n groot plan dat het een beetje te veel werd voor haar alleen. Ik was net afgestudeerd, dus ze vroeg of ik wilde meedoen. De boeken voor de verschillende leeftijden hebben we verdeeld, van drie tot twaalf jaar. Mijn moeder wilde de oudste kinderen, want aan hen kon ze haar theologische ideeën het beste kwijt. Mij ging het meer om het vertellen van verhalen, waardoor ik kinderen aan het denken kon zetten over de natuur, de schepping, de seizoenen en het doodgaan van een kevertje. In die periode kreeg ik zelf drie kinderen, dat hielp me om de juiste toon te treffen.”

Zelfvertrouwen

In 1990 verhuisde Westera met haar gezin naar de franciscaanse leefgemeenschap op kasteel Stoutenburg, nabij Amersfoort. “Daar vonden we een gemeenschap met gelijkgestemden waar spiritualiteit en milieu centraal stonden. In de eerste jaren schreef ik daar verder aan het kinderbijbelproject, in combinatie met een baan als stafmede- ➔

werker onderwijs op het landelijk bureau van de hervormde kerk. Ook daar was het mijn missie om bijbelverhalen invoelbaar te maken door ze goed te vertellen. Daarnaast bedacht ik werkvormen waardoor kinderen vragen zouden gaan stellen over zichzelf, God en het leven.”

Dertien jaar bleef ze op Stoutenburg. “Mijn twee dochters vonden het daar heerlijk. De middelste, Joram, vond het lastig om op zo’n gekke plek te wonen met van die rare mensen en geen computer op z’n kamer. Op zijn veertiende keken we een keer samen naar voetbal. Een Afrikaanse speler knielde voor de wedstrijd op het veld en bad, in de hoop dat ze zouden winnen. Ik vroeg aan Joram of hij dacht dat dat zou helpen. ‘Natuurlijk niet’, zei hij. Maar later kwam hij erop terug: ‘Als hij erin gelooft, zou hij er zelfvertrouwen van kunnen krijgen en daarvoor misschien wel het winnende doelpunt kunnen maken.’ Dat was precies wat ik hem had willen meegeven: je hoeft niet zelf te geloven, als je het geloof van anderen maar respecteert en probeert te begrijpen.”

Reïncarnatie

Westera was opgelucht toen de hele kinderbijbelserie in 1995 was gepubliceerd. “Maar na drie maanden ging ik het schrijven missen, al was ik wel even klaar met die bijbelverhalen. Toen heb ik contact gezocht met uitgeverij Gottmer. Zij vroegen me om een prentenboek te maken. Al gauw ontdekte ik dat elk goed verhaal over dezelfde existentiële thema’s gaat als de Bijbel: eenzaamheid, erbij willen horen, leven en dood. Het verschil was dat ik nu de vrijheid had om ze zelf te bedenken. Ik ben geen koetjes-en-kalfjesmens, ben altijd op zoek naar wat me met anderen verbindt en naar wat mij raakt. Als ik schrijf zoek ik ook naar situaties die mij raken. Daarbij put ik uit mijn eigen herinneringen en uit hoe ik me voorstel dat kinderen denken.”

Sindsdien publiceerde ze tientallen kinderboeken bij onder meer Gottmer en De Fontein. Toen Gottmer haar een paar jaar geleden vroeg om samen met illustrator Sylvia Weve een prentenboek te maken over de dood, was ze meteen enthousiast. “Zo’n thema roept allerlei emoties op, dat vind ik fijn. De uitdaging was om ook de lichte kant te laten zien: tevreden zijn met een geleefd leven, mooie herinneringen. En soms ook opluchting dat iemand er niet meer is of

blijdschap dat je opa’s mooie horloge hebt gekregen. Het is niet bedoeld als rouwverwerkingsboek; ik wil kinderen laten zien dat je de dood op allerlei manieren kunt beleven, en dat de ene beleving niet beter is dan de andere. Ik schrijf bijvoorbeeld: *‘Een leven na de dood, maar dan als kat of als konijn/ Alleen al het idee geeft mij een warm gevoel van binnen/ Dan zou het mama kunnen zijn, die lekker ligt te spinnen/ op papa’s schoot. Zou dat niet prachtig zijn?’* Daarmee zeg ik niet dat reïncarnatie bestaat, maar wel dat het een optie is waarvan mensen gelukkig kunnen worden.”

Huilen

Voor *Doodgewoon* kreeg Bette Westera in 2015 de Gouden Griffel en de Woutertje Pieterse Prijs; voor *Was de aarde vroeger plat? Vragen die om versjes vragen* in 2018 een Zilveren Griffel. Die prijzen worden uitgelooft door volwassenen. Wat vinden kinderen van haar filosofische boeken? Westera: “Toen ik in een klas vertelde dat ik bezig was met een gedichtenboek over de dood, vroeg een jongen waarom ik dat deed, ‘want van lezen over de dood word je verdrietig’. Een klasgenoot bracht daar tegenin dat je soms verdrietig bent, maar niet durft te huilen. ‘Door zo’n boek gebeurt dat toch en dat lucht heel erg op.’ De zeligste gedichten uit mijn boek vinden kinderen het mooist, zoals ‘Altijd overal’, waarin een kind opsomt waar hij zijn moeder allemaal mist.”

Ze verwacht niet dat kinderen *Doodgewoon* snel zelf pakken en integraal gaan lezen. “Ze hoeven ook niet meteen alles te begrijpen; dit boek is voor alle leeftijden. Ik sprak een oma die het had gekocht voor haar kleindochter omdat de moeder van het meisje was overleden. Ze wilde er uit voorlezen, maar het meisje moest er niks van hebben. Een tijd later logeerde haar kleindochter bij haar, en vond ze het op een ochtend onder haar kussen.”

Als ze lesgeeft over *Doodgewoon*, vertelt ze dat er op de Mexicaanse ‘Dag van de doden’ gedanst en gepicknickt wordt op de graven. “Dat vinden ze eerst raar, maar als ik uitleg wat de gedachte daarachter is, spreekt het ze aan dat opa er ieder jaar weer even bij is. Zo gaat het via een andere cultuur al snel over hun eigen ervaringen met overleden opa’s, oma’s en huisdieren.”

Doodgewoon vormde vorig jaar ook het uitgangspunt voor een vieringencyclus rond

Allerzielen in de oecumenische Janskerk-gemeente in Utrecht, waar Westera tegenwoordig graag komt. “De vier vieringen gingen over rouw en gemis, de broosheid van het bestaan, het vieren van het leven en gedachten over een hiernamaals. Daarbij zongen we enkele van mijn gedichten, die mijn man Diederik op muziek had gezet. Tijdens de viering over het hiernamaals hadden de kinderen de hemel getekend met allemaal blote mensen, ‘want het is daar altijd warm en je kunt niks meenemen als je doodgaat’.”

Bestaan

Ook *Was de aarde vroeger plat?* gebruikt ze voor filosofisch getinte lessen op de basisschool. “Ik heb een hoofd gemaakt van papier-maché en daar briefjes in gestopt met alle vragen uit het boek. Ik leg uit dat dat vragen zijn die van kinds af aan al in mijn hoofd zaten, maar waar ik nooit antwoord op heb gekregen, en dat ik er daarom maar gedichten bij ben gaan maken. Ik laat ze een vraag trekken, bijvoorbeeld: ‘Wanneer begin je met bestaan?’ De kinderen reageren meteen: ‘Als je geboren wordt’ of: ‘Als je vader en moeder het met elkaar hebben gedaan’. Daarover gaan ze spontaan met elkaar in gesprek. Dat laat ik gaan, en af en toe voeg ik er iets aan toe: ‘Maar daarvoor bestond je misschien ook al voor een deel’, of: ‘Maar waarom ben je dan je zusje niet geworden?’ Dat leidt tot heel interessante gesprekken. En als het stilvalt, lees ik mijn gedichtje. Leerkrachten zeggen na afloop: ik wist niet dat mijn klas zo filosofisch was aangelegd.” Het weekend na het interview gaat Westera naar de Dutch Church in Londen, waar ze met ouders zal praten over hoe ze kunnen reageren op ingewikkelde vragen van hun kinderen. “Ik wil ze duidelijk maken dat je op heel veel manieren met kinderen kunt praten over levensvragen, als je ze maar ruimte geeft voor hun eigen beleving. Een voorbeeld: toen we van de begrafenis van mijn oma kwamen, zei mijn zoon van destijds zes: ‘Eindelijk weet ik waar God woont: in de grond, want opa zei: ‘Nu is oma bij God’ en haar kist ligt in de grond.’ ‘Wat een mooie gedachte’, zei ik, ‘dan is oma niet alleen.’ Als zijn zus zou hebben gezegd: ‘Nee hoor, God woont in de hemel’, zou ik hebben gereageerd met: ‘Daar is hij dus ook!’” ●

(www.bettewestera.nl)